

Bijlage VWO
2025

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

Ga verder op de volgende pagina.

Opgave 1 Vrijheidsbeeld

tekst 1

Het antidemocratische begrip van vrijheid

Het Vrijheidsbeeld, dat in de jaren 1870 en 1880 is gemaakt, was een geschenk van het Franse volk aan de Amerikanen. De oorspronkelijke
5 boodschap van het Vrijheidsbeeld: het moest het door de negentiende-eeuwse liberalen gekoesterde begrip van antidemocratische vrijheid propageren. Dat begrip van vrijheid
10 houdt in dat mensen pas vrij kunnen zijn als zij beschermd worden tegen de democratie. Een verkleining van de staatsmacht, de oprichting van instituties die de wil van de
15 meerderheid van het volk aan banden legden en een beperking van het stemrecht moesten die bescherming garanderen. Initiatiefnemers en andere
20 aanhangers van het project wilden dat het standbeeld een verband tussen vrijheid, orde en persoonlijke zekerheid aanmoedigde.

bron: A. de Dijn, 2021

Vandaag de dag is het Vrijheidsbeeld
25 het bekendste Amerikaanse symbool van vrijheid dat in talloze films, tv-series en spotprenten zijn opwachting heeft gemaakt. Het Vrijheidsbeeld staat voor de kust
30 van New York en was zichtbaar voor miljoenen immigranten die tussen het einde van de 19e eeuw en halverwege de 20e eeuw via Ellis Island het land binnenkwamen. De
35 associatie tussen het Vrijheidsbeeld en een open houding tegenover immigranten werd versterkt door de plaatsing van een bronzen plakkaat op de sokkel van het Vrijheidsbeeld
40 met daarop een gedicht dat de vermoeiden, de armen en de 'opeengepakte massa's die ernaar smachten vrij te kunnen ademen' verwelkomt.

Opgave 2 Sociale media en het welzijn van jongeren

tekst 2

De plussen en minnen van social media

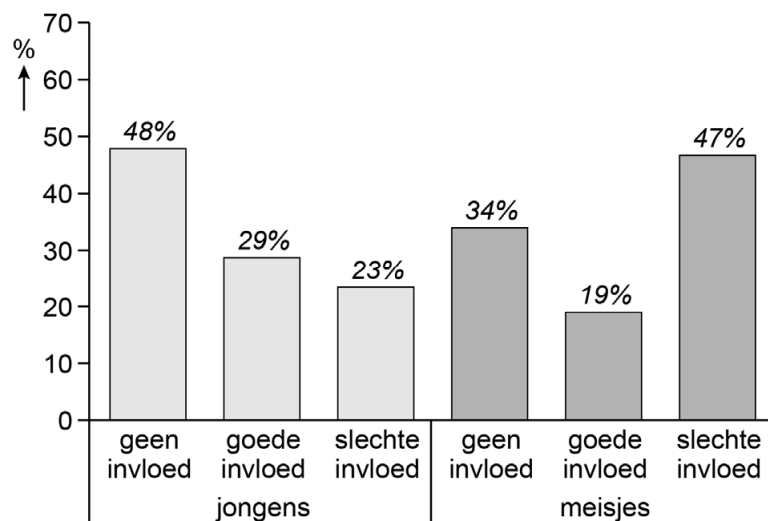
In januari 2023 hebben we 480 jongeren uit heel Nederland online geïnterviewd. Twee weken later hebben ze online een vragenlijst
5 ingevuld over hun social
mediagebruik. Onder 'social media'
verstaan we: online platforms waarop
je informatie kan uitwisselen, zoals
10 TikTok, Instagram, Snapchat,
WhatsApp, YouTube, en Discord.

Maar bijvoorbeeld niet Netflix en Spotify.
De jongeren waren bij aanvang van het onderzoek 14 t/m 17 jaar oud.
15 We hebben ons gericht op deze
leeftijdsgroep omdat dit een
belangrijke levensfase is waarin
jongeren cruciale fysieke, emotionele
en sociale ontwikkelingen doormaken
20 die een grote invloed kunnen hebben
op hun welzijn.

bron: A. van der Wal e.a., 2023

figuur 1

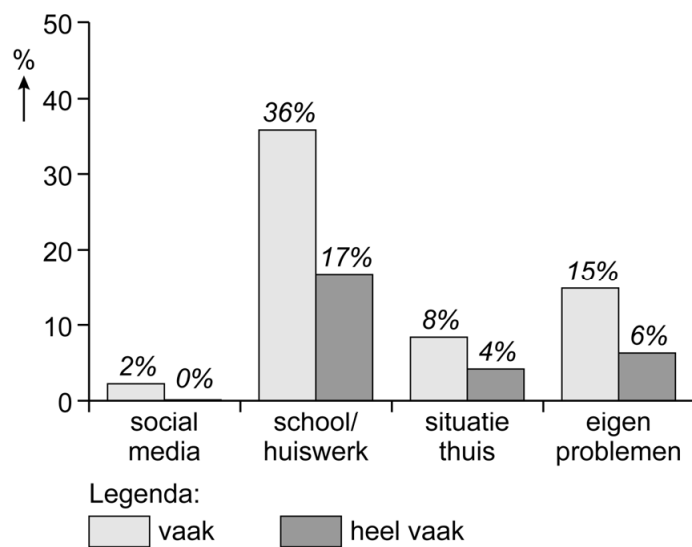
Ervaren invloed van sociale media op het zelfbeeld van jongens (n=240) en meisjes (n=240), 2023

bron: Stichting Cito – A. van der Wal e.a., 2023

figuur 2

Oorzaken van stress die jongeren ervaren (n=480), 2023

bron: Stichting Cito – A. van der Wal e.a., 2023

Opgave 3 Eilandstaten vechten voor hun voortbestaan

afbeelding 1

bron: Tuvalu government, 2021

Toelichting

Minister Kofe van de eilandenstaat Tuvalu staat in de oceaan bij Funafuti, de hoofdstad van Tuvalu, waar hij in 2021 de deelnemende landen van de VN-klimaatconferentie toespreekt.

tekst 3

‘We kunnen onze status als land verliezen’: wat gebeurt er met een volk als hun grondgebied verdwijnt

(...) De stijgende zeespiegel heeft tot juridische discussies geleid over de vraag of een land nog steeds een land is als zijn grondgebied onder de
5 golven verdwijnt.
Het Pacific Islands Forum, dat veel landen vertegenwoordigt die het meest kwetsbaar zijn voor een zeespiegelstijging, heeft
10 internationale juridische experts uitgenodigd om zich over deze kwestie te buigen en is een diplomatieke campagne begonnen om ervoor te zorgen dat een land kan
15 blijven bestaan, zelfs als het grondgebied onder water staat. (...) Op een conferentie over dit onderwerp in Fiji dit jaar (...) benadrukte Simon Kofe, de minister
20 van Buitenlandse Zaken van Tuvalu, (...) de noodzaak om mondiale regels te wijzigen en om te erkennen wat er zal gebeuren met burgers van landen die het zwaarst getroffen gaan
25 worden. (...) Tuvalu is een diplomatieke actie gestart om andere landen te bewegen het land te blijven erkennen, ongeacht de fysieke gevolgen van klimaatverandering.
30 (...) Tuvalu digitaliseert ook zijn overheid om het gemakkelijker te maken zich

elders te vestigen, terwijl rechtsgeleerden zich hebben
35 gebogen over de vraag of een land kan voortbestaan op geleend grondgebied van een ander land. (...) Een land dat vanwege de klimaatverandering zijn grondgebied
40 moet verlaten, kan het moeilijk krijgen (...) om zijn levensvatbaarheid op lange termijn te bewijzen wanneer het gebied steeds meer onder water komt te staan. Het verlies van
45 productieve grond en andere economische hulpbronnen kan het ook moeilijk maken om te voldoen aan internationale verplichtingen om de bezittingen van burgers te
50 beschermen, ambassades te onderhouden of het lidmaatschap van internationale organisaties te betalen.
Een ander vraagstuk is of een volk in
55 een dergelijke situatie zijn wettelijke rechten kan behouden (...). Het internationaal recht kent geen speciale juridische categorie voor klimaatvluchtelingen of mensen die
60 getroffen zijn door zeespiegelstijging, waardoor we aangewezen zijn op bestaande verdragen over mensenrechten en vluchtelingen. (...)

bron: The Guardian, 2023

Opgave 4 Säg hej!

tekst 4

Een 'hallo' kan veel betekenen

(...) Je buren begroeten is maar iets kleins, maar uit onderzoek blijkt dat het sociale banden versterkt en dat het een positieve invloed heeft op
5 gezondheid, veiligheid en welzijn.
(...)

(...) [Sterke] netwerken en een hoge mate van vertrouwen en steun tussen de inwoners onderling (...) [zijn]
10 bevorderend voor de gezondheid.
'De campagne is ook bedoeld om het gevoel van betrokkenheid van de inwoners van Luleå te versterken: ik kan het welzijn van mijn stad
15 beïnvloeden met een simpele 'hallo'.
Natuurlijk lost het niet alles op, maar toch kan een 'hallo' al een groot verschil maken', zegt Åsa Koski [van]
(...) de gemeente Luleå. (...)

20 Onderzoek toont aan dat zwakke bindingen - oppervlakkige relaties tussen mensen - belangrijker zijn dan we vaak denken. Er zijn minder kleine, dagelijkse contacten in onze
25 samenleving want die zijn vervangen

door technologische oplossingen. Daarom is het extra belangrijk om het belang van deze zwakke bindingen te erkennen. Als je herkend en gezien
30 wordt, voel je je gewaardeerd. Dit is vooral belangrijk voor mensen die eenzaam zijn, maar het draagt ook bij aan (...) veiligheid voor iedereen. Hoe meer zwakke bindingen er zijn in
35 een buurt, hoe minder conflicten er ontstaan. En de conflicten die wel ontstaan, zijn gemakkelijker op te lossen.

Over de 'Zeg hallo!'-campagne

40 De 'Zeg Hallo!'-campagne loopt gedurende vier weken in 2023 en begint op Burendag op 31 oktober. Op de *World Hello Day* op 21 november begroeten we elkaar
45 allemaal eens extra. (...)
[Voor] de 'Zeg-Hallo!'-campagne (...) [heeft] de gemeente advertenties ingekocht op sociale media, in de plaatselijke krant en op een
50 reclamebord in het centrum van Luleå. (...)

bron: lulea.se, 2023